

УДК 378.1

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-70-84

THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN AUSTRALIA

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ

Tetiana PYLAIEVA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-7897-5428>

tvpilasha@gmail.com

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

✉ 9-A Nauki Av., Kharkiv

Тетяна ПИЛАЄВА,

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

✉ м. Харків, пр. Науки, б. 9-А

Original manuscript received: February 01, 2020

Revised manuscript accepted: March 01, 2020

ABSTRACT

The article deals with the problem of higher education formation and development in Australia. The aim of the article is to find out the main stages of higher education development in Australia from the time of its emergence to our times. Throughout the period of its existence the higher education sector of Australia went through reorganizations. The first universities, University of Sydney and University of Melbourne, were formed at the beginning of the 1850s. Prior to federation in 1901 two more universities were established: the University of Adelaide (1874) and the University of Tasmania (1890). After World War II, the higher education sector in Australia started to develop momentum, it became more important but less elite. It grew from six small universities educating less than 0.2 per cent of the population to a huge and rather complicated system which enrolled over a quarter of high school graduates. In the late 1980s the Unified National System was formed, which eliminated various technical colleges, teachers' colleges and colleges of advanced education from the structure of higher education in Australia which were incorporated into a system of multi-campus universities. In those years Australia was one of the first countries to restructure to have possibilities of wider participation in higher education. The results of those changes made it a leader internationally in the movement from elite to mass systems. The increase in numbers brought greater diversity in the student body. The article gives the analyses of the changes over the twentieth century and comes to the conclusion that changes in Australian government policy and public demand impacted upon the structure of higher education establishments in Australia. The increasing demand from the Australian population and business is likely to have made the biggest impact on the nature of the universities themselves, contributing to their growth and affecting the content of the courses they offer.

Key words: higher education, higher education sector, Australia, history, development, internationalization.

Вступ. Зараз в Україні проходять ключові зміни стосовно підходів до розвитку освіти в країні, зокрема в секторі вищої освіти. Для підвищення якості освіти потрібно мати більше можливостей для

вивчення міжнародного досвіду. На цьому тлі цікавим вважається досвід Австралії, вища освіта якої є однією з наймолодших, але академічно найпотужніших у світі. Вона створювалась за принципами британської системи, тому їй притаманні якості викладання та оцінювання знань студентів, самостійність та участь університетів в проведенні наукових досліджень. Університети Австралії займають високі позиції в загальносвітових університетських рейтингах. Важливим є вивчення австралійського досвіду розвитку вищої освіти, де їй традиційно приділяється багато уваги як важливому фактору розвитку суспільства.

Вивчення досвіду вищої освіти Австралії з кожним роком знаходить все більше відображення в публікаціях учених різних країн. Важливі аспекти педагогіки Австралії на пострадянському просторі розглядалися у роботах І. Балицької, А. Волкової, В. Гарової, С. Голерової, К. Ейхбаум, І. Майорової, О. Переверзева, О. Пулінець, С. Строкової. Фундаментально досліджували систему австралійської освіти А. Баркан (A. Barcan), Б. Бессант (B. Bessant), Дж. Дейвіс (G. Davis), М. Еббот (M. Abbott), С. Дуколіагос (C. Doucouliagos), П. Теннок (P. Tannock) С. Ворд (C. Ward), А. Масгорет (A. Masgoret). Однак, дослідження, яке б охоплювало історію розвитку сектора вищої освіти Австралії, ще не проводилося.

Метою дослідження є з'ясування основних етапів розвитку вищої освіти в Австралії з моменту її виникнення до теперішнього часу та проблем, які виникали на різних етапах розвитку.

Методи та методики дослідження. При написанні статті було використано такі методи, як аналіз наукових джерел, систематизація та узагальнення даних з метою виявлення стану досліджуваної проблеми.

Результати та дискусії. Розвиток вищої освіти в Австралії пов'язаний з діяльністю англійських колоністів, які потрапили в країну в 1788 р. Ідея університету була завезена до країни разом із парламентом і поліцією, мовою і традиціями. Цей колоніальний спадок мав британський характер. У 19 ст. в колоніях було відносно мало осіб з університетською освітою, які б внесли на обговорення суспільства необхідність створення університету, більш того, в країні скептично ставилися до цієї ідеї, тому що люди завжди могли отримати освіту вдома, в Англії. Однак, розвинені нові колонії все ж таки стикнулися з дефіцитом підготовлених фахівців у галузі техніки, права, медицини та інших спеціальних галузей.

У 1840 р. група Сіднейських аристократів під керівництвом Вентверса наполягла на створенні університетського містечка. Запропонована ними модель відображала британську освітню модель. У свою чергу, керівництво стародавніх університетів Оксфорду та Кембриджу, орієнтуючись на "великих представників" літератури, філософії та математики західного канону, виступали за ліберальну освіту.

Проте ідеальний образ Оксбриджа мав суттєві недоліки: він був не в змозі забезпечувати країну фахівцями, необхідними в колоніях, в той час як тісний зв'язок між стародавніми університетами і церквою робив модель неприйнятною в колоніальному суспільстві, яке роздиралось напруженістю

між протестантами і католиками (History of Higher Education in Australia).

Законодавці колонії Новий Південний Уельс сформулювали свої місцеві пропозиції щодо створення університету. Коли Вільям Чарльз Вентворт, політик, адвокат і власник газет, запропонував ідею першого університету в Австралії в 1850 році, він уявляв його як “можливість для дитини кожного класу стати великим і корисним для долі цієї країни”. В.Ч. Вентворт висунув справу створення університету в законодавчій раді. Він та його союзники розглядали новий місцевий університет як світську установу, що повинна була знаходитися під безпосереднім контролем як колоніальної держави, так і церкви. Вони розглядали його як державну установу, створену урядом з фінансуванням за рахунок державних коштів та приватних пожертв, зі стипендією для кращих кандидатів, які не можуть дозволити собі навчання в новоствореному університеті (The University Of Sydney).

Прихильники цієї ідеї були оптимістами і вважали, що новий університет може створити: “... Довгий список відомих імен державних діячів, патріотів, меценатів, філософів, поетів та героїв, які б принесли ореол безсмертя не лише на свою країну, але й на університет, який створив їх” (Davis, 2013).

Законодавчий акт про створення Сіднейського університету було прийнято в 1850 р. Він встановлював принцип інституційної автономії. Згідно з документом установою мав керувати сенат, який складався з 16 призначених членів ради університету. Усі були чоловіками, і їх освіта значною мірою свідчила про поєднання впливів, що лежали в основі створення першого австралійського університету – п'ять членів сенату не мали університетської освіти, п'ять були випускниками Кембриджу та один – Оксфорду; троє мали освіту Трінті-коледж Дубліна, а два – Едінбурга.

З початку свого заснування університет Сіднея прийняв досвід британських та ірландських закладів освіти. На організаційну структуру та ранні навчальні програми мав значний вплив досвід Оксфорду та Кембриджу. Але Сідней взяв також багато у нових британських університетів того, що стосується навчальних програм та прагнень. Заняття були організовані в рамках моделі лекцій та тьюторалів, розповсюджених у Шотландії та Ірландії, де основними викладачами були професори, а не тьютори. Як і в Шотландії, університет відкрив вступ до ширшого соціального кола населення, яке, як правило, проживало вдома та їздило до кампусу для занять. Як і в Ірландії, нова установа розробила сильні професійні програми з медицини, права та техніки (The University Of Sydney).

Модель Сіднейського університету поєднує принципи побудови університетів Едінбурга, Лондона та Дубліна з деякими аспектами організації роботи в Оксфорді та Кембриджі з метою підкреслення його британського походження. Цей новий заклад став зразком для всієї пізнішої австралійської вищої освіти – автономного, професійного, всебічного, світського громадського та приміського університету.

У 1853 р. слідом за Сіднеєм був заснований Мельбурнський

університет. Ідея про другий університет на австралійському континенті частково виникла внаслідок між колоніального суперництва. Мельбурн процвітав після відкриття родовищ золота, завдяки чому штат Вікторія відділився від Нового Південного Уельсу. Редмонд Баррі, суддя Верховного суду Вікторії та провідний член молодого Мельбурнського суспільства, відстояв створення університету, який повинен був додати поваги та освіченості новій заможній колонії.

Університет був створений без особливої помпезності. У січні 1853 р. для законодавчої ради був підготовлений законопроект, який отримав королівську згоду протягом декілька тижнів після його написання. Рада університету, оголошена губернатором Ла Тробе у квітні 1853 року, складалась з випускників університетів Оксфорду, Кембриджу, Трініті та Едінбурга. Як і в університеті Сіднея, керівний орган університету наполягав на тому, що основною метою роботи університету є розвиток професійних навичок місцевої політичної та соціальної еліти. Серед викладачів було мало священнослужителів, хоча Рада запросила англіканських та католицьких єпископів Мельбурна приєднатись до керівного органу. Наслідуючи приклад Лондонського університету, релігійні навчання були виключені. Університет наслідував ідеали світської освіти середини XIX ст. та робив акцент на сучасних мовах та літературі, математиці та природознавстві, класичній і античній історії тощо. Університет почав прийом на навчання жінок у 1881 р., а Дж. Герін стала першою жінкою, яка закінчила австралійський університет у 1883 р. (The University of Melbourne).

Третім закладом вищої освіти Австралії став університет Аделаїди, який був заснований 6 листопада 1874 р. з благородною метою: підготувати для Південної Австралії молодих лідерів, на становлення яких мала б вплив освіта, а не народження або багатство, в поселенні, вільному від соціальної та релігійної нерівноправності Старого Світу (About the university of Adelaide).

Перший віце-канцлер університету доктор Август Шорт розглядав університет як майданчик, відкритий для дослідження нових галузей, таких, як природничі науки, сучасна література, мистецтво та моральна філософія. Це бачення було реалізовано в 1882 р., коли університет став першим в Австралії, який присвоював наукові ступені в галузі природничих наук. На початку 1900-х рр. університет пропонував наукові ступені в галузі мистецтва, науки, права, медицини та музики.

Університет Аделаїди має багаторічну історію відстоювання прав жінок у вищій освіті. Це був другий університет в англослов'янському світі (після Лондонського університету у 1878 р.), який зараховував жінок на навчання нарівні з чоловіками (1881 р.), хоча жінки навчалися разом з чоловіками, починаючи з 1876 р, і однаково мали право на отримання всіх академічних відзнак та призів. Першою випускницею у 1885 р. стала Едіт Емілі Дорнвелл, яка також першою в Австралії отримала ступінь бакалавра в галузі природничих наук. У 1891 р. університет закінчила перша жінка-хірург Австралії Лаура Фаулер. Рубі Деві у 1918 р. була першою австралійкою, яка отримала ступінь доктора в галузі музики.

(Gibberd, 1981). У 1914 р. університет першим обрав жінку Хелен Майо до Ради університетів Австралії (Hicks, 1986). Випусницею університету Аделаїди стала дама Рома Мітчелл – перша жінка-адвокат Королеви, суддя Верховного суду та губернатор австралійського штату (About the university of Adelaide).

Четвертим закладом вищої освіти Австралії став Університет Тасманії, створений 1.01.1890 р. Річард Гарріс, який довго виступав за створення університету, став першим старостою сенату. Перші ступені випусникам визнали *ad eundem gradum* (це науковий ступінь, який присуджується одним університетом чи коледжем випусникам іншого, який часто називають інкорпорацією), були присвоєні в червні 1890 року.

На момент створення федерації колоній 1 січня 1901 р. населення Австралії становило 3788100 осіб, а кількість студентів університетів налічувала 2522 особи. Ще два університети були створені незабаром після заснування федерації: Університет Квінсленда (1909 р.) та Університет Західної Австралії (1911 р.). До початку Першої світової війни кожен штат мав університет у своїй столиці. Подальше зростання цих закладів продовжувалось у міжвоєнні роки, але до моменту початку Другої світової війни австралійські університети все ще залишались невеликими установами, віддаленими від основних проблем більшості австралійців, до яких вступала лише невелика частка населення (близько 0.2 % у 1939 р. порівняно з 3,3% у 2001 р.).

На цьому етапі австралійські університети все ще були в основному навчальними закладами, у яких практично не проводились наукові дослідження. Університети Австралії були подібні між собою за організаційною структурою, але в той же час вони не були об'єднані єдиною системою та відрізнялись розміром плати за навчання студентів, механізмами державного фінансування та пожертвувань. Державні гранти становили близько половини фінансування університетів, причому плата студентів за навчання складала основну частину решти бюджету. Ці заклади вищої освіти контролювались урядами штатів, здебільшого змодельовані за традиційною британською університетською системою та прийняли як структурні, так і освітні особливості до тоді надто впливової "матері" країни. У своїй праці "Вища освіта в Австралії: структура, політика та дебати" Дж. Брін зауважив, що в 1914 р. в університети було зараховано лише 3300 студентів (або 0,1% австралійського населення) (Green, 2002). У 1920 році був створений Комітет віце-канцлерів Австралії, який представляв інтереси цих шести університетів.

"Неуніверситетські" установи спочатку видавали лише торгівельно-технічні сертифікати, дипломи та ступені бакалавра. Хоча австралійські університети на початку свого існування створювались без необхідності проведення наукових досліджень як важливої складової їх загальної діяльності, вони були відділені від технічних коледжів та технологічних інститутів завдяки їх науковій роботі. У зв'язку з цим 1926 р. австралійський уряд створив Консультативну раду з питань науки та промисловості Співдружності як основу австралійських наукових

досліджень. Ця організація існує і сьогодні під назвою Державне об'єднання наукових та прикладних досліджень (CSIRO) як спадщина, незважаючи на те, що вона суттєво дублює роль, яку зараз виконують австралійські університети.

До початку Другої світової війни було створено два університетських коледжі. У цей час населення країни сягнуло семи мільйонів. Рівень залучення громадян до отримання вищої освіти був порівняно низьким. В Австралії було шість університетів та два університетські коледжі, які налічували 14236 студентів. Розширення університетів до Другої світової війни гальмувалося двома основними факторами: 1) нестачею коштів, наданих урядами штатів; 2) дефіцитом попиту на випусників з боку промисловості та уряду. З іншого боку, австралійці здобували практичні навички та знання безпосередньо на робочому місці навчаючись у технічних коледжах. Більшість австралійців в ті роки не здобували середньої освіти, тому в країні не було значного попиту на вищу освіту. Вчителі початкових класів, як правило, проходили навчання в школі та педагогічних коледжах.

Розширення університетів після Другої світової війни можна зрозуміти лише в контексті значної участі уряду Співдружності, але слід зазначити, що вона була ініційована у відповідь на зростання попиту на університетську освіту з боку уряду та промисловості. Без цього збільшення попиту та подальшої нестачі випусників університетів не могло бути суттєвого державного фінансування. До війни уряд Співдружності робив лише незначний внесок у фінансування університетів у вигляді допомоги для обмеженого кола наукових досліджень, пов'язаних із його власною діяльністю (обороною та розвитком сільського господарства). З 1942 р. уряд Співдружності повинен був вносити вагомий внесок в університетське фінансування, а також у розвиток державної політики стосовно вищої освіти. У той же час уряд Співдружності почав активно набирати на державну службу випусників університетів, що відкривало їм багато нових кар'єрних можливостей.

У 1942 році створена Комісія університетів з метою регулювання процесу зарахування до університетів і реалізації Системи підготовки кадрів в рамках Співдружності. Цього року Уряд Співдружності ввів схему фінансової допомоги студентам, які навчалися на факультетах, важливих для військових дій, з метою подолання дефіциту фахівців у галузі науки та техніки. Ця допомога була продовжена і після війни, коли університети стали важливими бенефіціарами програми підготовки до відновлення країни в другій половині 40-х рр., завдяки якій тисячі повернутих воїнів змогли вступити до закладів вищої освіти. Війна залишила Австралію з хронічним дефіцитом випусників у багатьох галузях, а економічне післявоєнне зростання принесло значний попит на випусників.

Таким чином, кошти, спрямовані на навчання, не тільки допомагали колишнім військовослужбовцям повернутися до цивільного життя, але й були спрямовані на підвищення кваліфікації робочої сили для задоволення потреб зростання економіки (Таппок, 1976). Ця мотивація з боку уряду Співдружності втручання у вищу освіту для

підвищення рівня кваліфікації австралійських робітників була постійною темою урядової політики стосовно вищої освіти у другій половині ХХ ст. У той же час прийняття Закону про єдине оподаткування 1942 р. перекладало відповідальність за збір податків на прибуток від штатів до уряду Співдружності. Це значно збільшило можливості уряду Співдружності у фінансуванні вищої освіти після війни і участі у визначенні структури університетів Австралії.

Після Другої світової війни у зв'язку з підвищеним попитом на вчителів для покоління “бебі-буму” та важливістю вищої освіти для національного економічного зростання уряд Співдружності взяв на себе посилену роль у фінансуванні вищої освіти з боку штатів. У 1946 р. Актом Федерального парламенту створено Австралійський національний університет як національну науково-дослідну установу. До 1948 р. завдяки Системі підготовки кадрів у рамках Співдружності в університети було зараховано 32 000 студентів. У 1949 р. було створено університет Нового Південного Уельсу.

До початку 1950 р. кількість зарахувань до австралійських університетів перевищувала довоєнний рівень у два рази (30 630 порівняно з 14 236). З метою збільшення фінансування університетів на початку 50-х рр. уряд країни призначив комітет, який надав рекомендації щодо додаткового фінансування (Комітет Міллза). Це призвело до того, що і університетам були надані додаткові гранти з боку уряду Співдружності. До цього моменту втручання уряду Співдружності дозволило університетам набагато перевищити свій довоєнний бюджет, однак це сприймалося як тимчасова міра, з метою подолання наслідків війни та відбудови. Однією з найважливіших змін щодо державних обов'язків, які відбулися під час війни, було перенесення відповідальності за збір податку на прибуток від штатів до уряду Співдружності відповідно до Закону про єдине оподаткування. Результатом цього стало те, що уряди штатів залишились без відповідних коштів для фінансування розширення університетів (Abbott, 2003).

У 1950 р. розслідування Комітетом Міллза фінансування університетів, спрямоване на вивчення короткострокових, а не довгострокових питань, призвело до введення в дію Закону 1951 р. “Про державні гранти”. Це була короткострокова схема, згідно з якою Співдружність фінансувала чверть поточних витрат на “державні” університети.

Слід відзначити, що одним із цікавих аспектів австралійських університетів була присутність у них закордонних студентів. Протягом 1950-х та 1960-х рр. уряд Співдружності надав фінансову допомогу іноземним студентам у рамках Плану Коломбо для надання допомоги слаборозвинутим країнам Британської Співдружності. Хоча абсолютна кількість іноземних студентів була невеликою порівняно з показниками 1980-х та 1990-х рр. Допомога, яка надавалась іноземним студентам протягом 1950-1960 рр., забезпечила додаткові шляхи фінансування університетської освіти.

Наприкінці 50-х років уряд Співдружності почав здійснювати більш

істотне, постійне втручання в політику вищої освіти. Того року Р. Мензіес створив Комітет австралійських університетів. Розслідування Комітету Мюррея 1957 р. встановило, що фінансова суворість є першопричиною недоліків в університетах: скорочення персоналу, погана інфраструктура, високий рівень відмов у зарахуванні до університетів, неналежний рівень дипломів з відзнакою та аспірантури. Хоча попит на австралійську університетську освіту постійно зростав у середині-кінці 50-х рр., урядам штатів було складно зібрати кошти, необхідні для розширення своїх університетів. Крім цього, було зроблено висновок про те, що уряд Співдружності повинен: а) узяти на себе відповідальність за університети штатів; б) робити істотні внески в постійне фінансування; в) почати надавати капітальні гранти університетам на безперервній основі. Комітет також повністю визнав фінансові рекомендації, що призвело до збільшення виділення коштів на університетський сектор та створення Комісії австралійських університетів.

Уряд Співдружності врахував рекомендації Комітету Мюррея, що за рахунок капітальних грантів штатам на вищу освіту сприяло відкриттю низки нових університетів в Австралії протягом 1960-х рр. Уряд Співдружності взяв на себе основну відповідальність за формування політики вищої освіти в Австралії, а також надання коштів. Цей період характеризувався бурхливим ростом кількості університетів завдяки істотному втручання уряду Співдружності (більше 10% на рік). У той же час фінансування вищої освіти урядами Співдружності та штатів стало відносно важливішим, зростаючи з 0,22 % ВВП у 1957 р. до 0,78 % до 1974 р. Витрати на вищу освіту урядом також збільшилися з 0,83 % загальних державних витрат у 1957 р. до 2,77 відсотка до 1974 р (Abbott, 2003).

Незважаючи на важливість втручання уряду Співдружності у розподілення коштів для розширення університетів у 1960 рр., слід визнати, що цей орган діяв не просто за власною ініціативою. У кінці 1950-х – 1960-х рр. в Австралії відбулося розширення системи середніх шкіл, що означало більший попит на вищу освіту, працевлаштування вчителів середніх шкіл, які б отримували освіту в університетах, а також випускників для усіх галузей економіки країни на фоні дуже низького рівня безробіття. Саме тому швидко зростання кількості студентів в університетах зумовило кризу в університетській системі та стало поштовхом до обговорення та розслідування цієї проблеми Комітетом Мюррея (Abbott, 2003).

Таким чином, у результаті збільшення державних витрат і кількості студентів до 1965 р. в структурі університетської системи в країні постала проблема відповідності чинної структури розвитку системи австралійської освіти.

У 1958 р. було засновано університет Монаш. Закон про державні університетські гранти 1958 р. виділяв фінансування штатам на капітальні та поточні витрати на триріччя (1958 – 1960 рр.). У 1959 р. Закон Комісії австралійських університетів 1959 р. створив комітет університетів як статутний орган для консультування уряду Співдружності з питань університетів. У період з 1958 по 1960 рр. набір в

університети було збільшено більше, ніж на 13 % . До 1960 року в десяти університетах було 53000 студентів. Значну кількість університетів було створено у 1960–70-ті рр.: Університет Макварі (1964 р.), Університет Ла Тробе (1964 р.), Університет Ньюкасла (1965 р.), Університет Фліндерса (1966 р.), Університет Джеймса Кука (1970 р.), Університет Гріффіта (1971 р.), Університет Дікін (1974 р.) та Університет Воллонгонг (1975 р.). До 1975 р. в 19 університетах навчалось вже 148000 осіб.

До 1973 р. навчання в університетах фінансувалося шляхом отримання стипендії Співдружності за особливі досягнення або за рахунок плати за навчання. Вища освіта в Австралії була структурована на три сектори: 1) університети; 2) технологічні інститути (гібрид між університетом та технікумом); 3) технічні коледжі. На початку 1970-х рр. відбувся значний поштовх з метою зробити вищу освіту Австралії більш доступною для населення, що працює, та для людей середнього класу. У 1973 р. лейбористський уряд скасував плату за навчання в університеті, що збільшило кількість студентів університету в країні (Abbott, 2003).

У 1974 р. Співдружність взяла на себе всю відповідальність за фінансування вищої освіти та створила Комісію вищої освіти Співдружності, яка мала дорадчу роль та відповідальність за розподіл державного фінансування серед університетів. Однак у 1975 р. в умовах федеральної політичної кризи та економічної рецесії трирічне фінансування університетів було припинено.

З розширенням коледжів почала змінюватися і структура підготовки вчителів в Австралії. У лютому 1972 р. Постійний комітет Сенату з питань освіти, науки та мистецтв зробив звіт про роль освіти вчителів для подальшого розвитку Співдружності. Він рекомендував: а) надавати фінансування капітальних та поточних витрат педагогічним коледжам за аналогічними умовами, як і коледжам вищої освіти; б) включити педагогічні заклади вищої освіти в структуру коледжів; в) планувати нові заклади вищої освіти як багаточільові установи. Він також пропонував, щоб педагогічні коледжі були вилучені з-під безпосереднього контролю державних управлінь освіти та запроваджені чотирирічні інтегровані педагогічні курси. З 1 липня 1973 р. педагогічні коледжі були включені до сектора вищої освіти та стали автономними установами. У рамках цього процесу деякі менші регіональні педагогічні коледжі зникли протягом 1970-х рр. з метою об'єднання з технологічними інститутами для створення коледжів вищої освіти. Це відбувалося переважно з фінансових та політичних причин, оскільки в нових коледжах бракувало студентів для фінансового виживання, потрібно було збільшити контингент студентів за рахунок педагогічної освіти. Нарешті у 1980-х рр. останні педагогічні коледжі зникли, в результаті їх остаточного об'єднання з різними коледжами вищої освіти.

До 1977 р. понад 100 установ були віднесені до коледжів вищої освіти, хоча до 1979 р. загальна кількість була скорочена до сімдесяти внаслідок об'єднання між коледжами. До кінця 1970-х рр. сектор коледжів обігнав університети в загальній кількості студентів, що зробило Австралію однією з небагатьох країн світу, де більшість студентів

закладів вищої освіти навчалися в неуніверситетських установах. Сам сектор коледжів був досить різноманітним, включаючи великі столичні інститути технологій, регіональні коледжі, столичні багаточільові коледжі; коледжі, де все ще переважала освіта викладачів, та низку спеціалізованих коледжів для сільського господарства, парамедичних досліджень та мистецтв. За розмірами коледжі відрізнялися, сорок два з сімдесяти коледжів налічували менше 2000 студентів, хоча деякі столичні інститути технологій мали понад 11000 студентів. Тим не менш, перетворення технічних та педагогічних коледжів на коледжі вищої освіти призвело до створення дуже роздробленого сектору вищої освіти. До 1974 р. в Австралії було 76 коледжів вищої освіти та 18 університетів. Самі коледжі в середньому налічували лише 1410 студентів, деякі навіть набагато менше. Отже, ці невеликі коледжі були дуже затратними для незначного контингенту їх випускників. Таким чином, у країні постало питання про знаходження шляхів подальшого розширення сектора вищої освіти, але із зменшенням витрат (Abbott, 2003).

До середини 1980-х рр. обидві основні політичні партії домовилися про те, що концепція "безкоштовної" вищої освіти в Австралії була непорушною через зростання рівня попиту на неї. Як це не дивно, наступний уряд лейбористів поступово ввів плату за навчання в університеті, а потім ця система, яка існує й дотепер, була прийнята обома федеральними політичними партіями. Ця система відома як схема пожертвування у вищу освіту (the Higher Education Contribution Scheme), дає можливість студентам відтермінувати сплату грошей за навчання до моменту, коли вони розпочнуть професійну діяльність, і після того, як їх дохід перевищить пороговий рівень – у цей момент плата автоматично вираховується як податок на прибуток.

До кінця 1980-х рр. австралійська система вищої освіти була ще трирівневою, до складу якої входили: 1) всі заклади вищої освіти, створені як університети актами парламенту (наприклад, Сідней, Монаш, Ла-Тробе, Гріффіт); 2) низка технологічних інститутів (наприклад, Королівський технологічний інститут Мельбурна (RMIT)); 3) низка коледжів технічної та додаткової освіти (TAFE).

Однак до цього моменту ролі університетів, технологічних інститутів та CSIRO також стали розмитими. Технологічні інститути перейшли від традиційної ролі викладання для бакалаврів та галузевого консалтингу до проведення теоретичних та прикладних досліджень. Вони також мали можливість присвоювати наукові ступені доктора філософії.

Хоча основною метою реформ наприкінці 1980-х рр. було розширення системи вищої освіти та забезпечення прийому більшої кількості студентів, деякі також стверджували, що скасування старої системи та її заміна Єдиною національною системою частково спричинив Міністр з питань зайнятості, освіти та навчання Джон Докінз, з метою отримання більш ефективного державного контролю над системою вищої освіти (Vargas 1997; Bessant, 1996). Єдиною національною системою було усунуто буферні органи, такі, як Комісія з вищої освіти

Співдружності та Державні управи вищої освіти, а їх адміністративні функції були передані в Департамент зайнятості, освіти та навчання. Усі ці кроки збільшували потенціал для безпосереднього контролю з боку Департаменту та міністра. У нових механізмах фінансування, пов'язаних з Єдиною національною системою, спостерігається посилення контролю уряду, оскільки кошти, які сплачувались студентами, були централізовані та розподілялися відповідно до пріоритетів уряду, а не для установ, у яких ці студенти навчалися.

Посилення централізованого контролю з боку департаменту зайнятості, освіти та навчання означало, що збільшення фінансування вищої освіти служило «національним пріоритетам». До розвитку Єдиної національної системи університети в Австралії були значною мірою автономними, хоча значна частина їхніх коштів надходила від уряду Співдружності. Незважаючи на те, що університети в минулому використовувались як інструмент політики держави та уряду Співдружності (наприклад, для забезпечення освіти післявоєнного відновлення, підготовки вчителів середньої школи) університетам була надана значна свобода дій. Посилення відомчого контролю, яке було запроваджено як частина Загальної національної системи, полягало в значній зміні відносин між університетами та урядом.

У той же час створювались великі освітні установи шляхом злиття низки малих ЗВО, уряд сприяв розвитку корпоративного стилю управління “зверху вниз” та заміні «колегіальних» форм управління в університетах (Bessant, 1996). Деякі стверджують, що цей процес сприяв не тільки розмиванню важливих переваг колегіального прийняття рішень, але й “сприяв втраті моралі через сильно знецінене почуття професійної самостійності та відданості в університетах” (Smart, 1997).

Єдина національна система зазнала низки змін щодо фінансування закладів вищої освіти: кошти виділялися раз на три роки відповідно до освітнього профілю, а не за назвою установи. Ресурси для наукових досліджень надавалися на конкурентній основі у всій системі вищої освіти відповідно до результатів діяльності інституту. Починаючи з 1989 р., єдиний грант замінив окремі гранти на загальне обладнання, незначні роботи та спеціальні гранти на дослідження. Тому установи фінансувалися відповідно до результатів діяльності, а не за їх назвою. Була розроблена модель фінансування відповідно до позиції закладів освіти на основі викладацької та науково-дослідної діяльності. Кошти надавалися відповідно до дисциплін, кількості студентів та рівня навчання та згідно з результатами наукових досліджень.

У 1980-х рр. було створено перший в Австралії приватний заклад, Бондський університет. Інституту Голд Коуст, заснованому бізнесменом А. Бондом, було надано статус університету урядом Квінсленда у 1987 р. Університет Бонд зараз видає дипломи, сертифікати, ступені бакалавра, магістра та доктора з більшості дисциплін.

Здебільшого до 1990-х рр. традиційні австралійські університети були зосереджені на теоретичних та фундаментальних, а не на галузевих

чи прикладних дослідженнях, – частина яких була добре підтримана CSIRO, створеного саме з цією метою. Внесок австралійських учених у теоретичні дослідження дуже відомий на міжнародному рівні, завдяки 12 отриманим Нобелівським преміям.

Нарешті Єдина національна система призвела до посилення конкуренції між різними університетами. Змагання за наукові фонди існувало і до 1988 р., але посилилось під впливом єдиної системи. Крім конкуренції за наукові фонди, університети були змушені конкурувати між собою за інші джерела надходження коштів. Університети намагались залучити більше закордонних платоспроможних студентів, а також надавали консультаційні та технічні послуги. Частка закордонних студентів австралійських університетів значно зросла протягом 90-х рр., що сприяло збільшенню фінансування університету за рахунок плати за навчання. У період з 1994 по 2001 рр. відсоток закордонних студентів зріс з 6,9 до 16,5. До кінця 1990-х рр. приблизно половина фінансування університетів припадала на державні джерела, чого не спостерігалось з кінця 40-х рр.

У 90-х рр. у федеральному уряді країни виникла ідея розвитку прикладних досліджень. Це було досягнуто шляхом запровадження університетських стипендій та дослідницьких грантів для аспірантських винаходів у співпраці з промисловістю та шляхом впровадження національної системи центрів кооперативних досліджень (CRC). Вони були зосереджені на вузькому колі дослідницьких тем (наприклад, фотоніки, литих металів тощо) і мали на меті сприяти співпраці між університетами та промисловістю. Типовий центр кооперативних досліджень складається з ряду галузевих партнерів, університетських партнерів та CSIRO. Кожен центр кооперативних досліджень повинен фінансуватися федеральним урядом протягом початкового періоду кілька років. Загальний бюджет центру кооперативних досліджень, який складався із коштів федерального уряду, в поєднанні з промисловими та університетськими фондами використовувався для фінансування галузевих проєктів з високим комерційним потенціалом. Вважалося, що це призведе до зростання самофінансування суб'єктів у довгостроковій перспективі, хоча це не відбулося. Більшість австралійських університетів брали певну участь у роботі центрів кооперативних досліджень. Це призвело до подальшого розмивання ролі CSIRO.

Перехід від трирівневої системи вищої освіти до дворівневої системи взагалі не був успішним. До 2006 р. стало зрозумілим, що довгостроковою проблемою для єдиної національної системи було те, що нові університети не могли забезпечити достатню кількість наукових досліджень для ефективного досягнення бажаного результату – в той же час збільшення рівня досліджень позбавило традиційні університети науковців високого рівня. Ці питання були висвітлені Мельбурнським інститутом прикладних економічних та соціальних досліджень у 2006 р. Наявні кошти були розподілені між усіма університетами, і навіть традиційні університети отримали зменшене фінансування. Дані Мельбурнського інституту, ґрунтуючись на звітах уряду (DEST), показали,

що багато нових університетів набрали “нулі” (за шкалою від 0 до 100) в обраних ними наукових областях (тобто не змогли досягти необхідного порогового рівня активності). У 2006 році коледж Кемпіона був відкритий у Сідней як перший в Австралії вищий коледж ліберальних мистецтв.

У 2008 р. Канберра зняла обмеження щодо вступу до університетів з метою зробити вищу освіту більш доступною для студентів із соціально-економічних груп, які раніше мали порівняно низький рівень освіти. Однак, той факт, що федеральне фінансування кожного університету значною мірою визначається кількістю студентів, створив стимул для університетів збільшити контингент, зараховуючи осіб зі слабкими академічними здібностями. У відповідь на зниження рівня випускних оцінок та академічних стандартів, а також збільшення грантів для сектора вищої освіти Канберра заморозила дотації на рівні 2017 р. на два роки з метою подальшого збільшення відповідно до зростання кількості населення та показників університету. Як стверджує Маслен Дж., “критики в університетах та за їх межами почали скаржитися на нижчі освітні стандарти нових студентів. Вони зазначили, що все більше абітурієнтів зараховується з низькими балами на іспитах. Тисячі студентів, які в минулому не змогли б вступити, були зараховані до університетів, але вони все більше знаходять академічне життя складним” (Maslen, 2018).

Висновки. На основі вищезгаданого, можна зробити висновок про те, що протягом існування сектор вищої освіти Австралії пройшов складний шлях, на розвиток якого великий вплив мала низка багатьох зовнішніх сил, таких, як політичний розвиток країни та штатів, мінливі вимоги студентів, бізнесу та промисловості. На сьогодні австралійські університети значно відрізняються від закладів вищої освіти 50-річної давнини. Зокрема, вони мають різноманітність курсів і набагато більший відсоток закордонних студентів. Їх залежність від урядового фінансування зменшилась за останні десять років, і вона є схожою з ситуацією фінансування 1950-х рр. Незважаючи на незмінну важливість державного фінансування і політичного впливу, зміни в університетах можна зрозуміти, тільки визнавши, що вони залежать від вимог студентів і промисловості. Зростання попиту з боку австралійського населення і бізнесу, ймовірно, зробило найбільший вплив на характер університетів, сприяючи їх зростанню та впливаючи на зміст курсів, які вони пропонують.

Література

1. Abbott M., Doucouliagos C. The changing structure of higher education in Australia, 1949-2003 // School Working Papers. – 2003. – №7 – 2003[Електронний ресурс]. – Режим доступу : //www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf
2. About the university of Adelaide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.adelaide.edu.au/about/university-profile/history#a-progressive-institution-of-many-firsts>. – Назва з екрану
3. Barcan A. The liberal university death and transformation / Barcan A. // Education research and perspectives. – 1997. – №24(2). – pp. 1-28.
4. Bessant B. 1996, Higher education in Australia: the Unified National System / Bessant B. // Education research and perspectives . – 1996. – №23(1). – pp 15-24.
5. Breen, J. Higher Education in Australia: Structure, Policy & Debate. Monash

University. – 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу jwb@csse.monash.edu.au

6. Davis G. The Australian idea of a university, / Davis Glyn // The Conversation.– 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://theconversation.com/the-australian-idea-of-a-university-17433>. – Назва з екрану

7. Gibberd J. Ruby Davy, / Gibberd J. // Australian Dictionary of Biography.– 1981.– V.8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://adb.anu.edu.au/biography/davy-ruby-claudia-5918>

8. Hicks N. Mayo Helen Mary / Hicks N., Leopold E // Australian Dictionary of Biography.– 1986.– V.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://adb.anu.edu.au/biography/mayo-helen-mary-7542>

9. History of Higher Education in Australia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.k12academics.com/Higher%20Education%20Worldwide/Higher%20Education%20in%20Australia/history-higher-education-australia/> – Назва з екрану

10. Maslen G. Momentous university open door policy abandoned / Maslen G. // University World News. – 2018 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.universityworldnews.com

11. Smart D. (1997) Reforming Australian higher education, / Smart D.// Education research and perspectives – 1997. – № 24(2).– pp. 29-41.

12. Tannock P.D. The governance of education in Australia: the origins of a Federal policy, / Tannock P.D. ... – Nedland : UWA Press 1975. – 130 p.

13. The university of Melbourne [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unimelb.edu.au/>. – Назва з екрану

14. The university of Sydney [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://sydney.edu.au/about-us/our-story/australias-first-university.html>. – Назва з екрану

References

1. Abbott, M. & Doucouliagos C. (2003) The changing structure of higher education in Australia, 1949-2003 School Working Papers. №7 Retrieved from: http://www.deakin.edu.au/_data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf. [in English]

2. About the university of Adelaide. Retrieved from <https://www.adelaide.edu.au/about/university-profile/history#a-progressive-institution-of-many-firsts>. [in English]

3. Barcan, A. (1997), The liberal university death and transformation, Education research and perspectives vol. 24(2), pp. 1-28. [in English]

4. Bessant, B. (1996), Higher education in Australia: the Unified National System Education research and perspectives vol. 23(1). [in English]

5. Breen, J. (2002). Higher Education in Australia: Structure, Policy & Debate. Monash University. Retrieved from jwb@csse.monash.edu.au [in English]

6. Davis, G. (2013) The Australian idea of a university The Conversation Retrieved from <http://theconversation.com/the-australian-idea-of-a-university-17433> [in English]

7. Gibberd, J. ., & O'Toole, S. (1981) Ruby Davy, Australian Dictionary of Biography, V.8, Retrieved from <http://adb.anu.edu.au/biography/davy-ruby-claudia-5918> [in English]

8. Hicks, N., & Leopold, E. (1986) Mayo Helen Mary, Australian Dictionary of Biography, .V.10 ., Retrieved from <http://adb.anu.edu.au/biography/mayo-helen-mary-7542>[in English]

9. History of Higher Education in Australia. Retrieved from <https://www.k12academics.com/Higher%20Education%20Worldwide/Higher%20Education%20in%20Australia/history-higher-education-australia> [in English]

10. Maslen, G. (2018). "Momentous university open door policy abandoned". University World News. Retrieved from www.universityworldnews.com Retrieved 8 April

2018. [in English]

11. Site of University «The University of Melbourne» Retrieved from [https://www.unimelb.edu.au/\[in English\]](https://www.unimelb.edu.au/[in English])

12. Site of University «The University Of Sydney» Retrieved from [https://sydney.edu.au/about-us/our-story/australias-first-university.html\[in English\]](https://sydney.edu.au/about-us/our-story/australias-first-university.html[in English])

13. Smart, D. (1997) 'Reforming Australian higher education', *Education research and perspectives* vol. 24(2), 29-41.

14. Tannock, P.D. (1976), *The governance of education in Australia: the origins of a Federal policy*, Nedlands, UWA Press. [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблему становлення та розвитку вищої освіти в Австралії. Метою статті є з'ясування основних етапів розвитку вищої освіти в Австралії від часу її виникнення і дотепер. Встановлено, що початком розвитку сектора вищої освіти Австралії стали 1850 рр., створення перших двох університетів – Сіднейського та Мельбурнського. До початку Першої світової війни кожен штат мав університет у своїй столиці. Акцентовано увагу на те, сектор вищої освіти Австралії почав бурхливо розвиватися після Другої світової війни, завдяки урядовій програмі допомоги колишні військовослужбовці мали змогу повернутися до цивільного життя, а також спрямовані на підвищення кваліфікації робітників задля задоволення потреб зростання економіки. Розглянуто вплив розслідування комітетом Мілза на фінансування університетів в 1950 рр. Звернено увагу на наслідки впровадження плану Колombo на інтернаціоналізацію вищої освіти Австралії. Встановлено, що наприкінці 1980-х рр. була сформована Єдина національна система, яка виключила технічні, педагогічні та коледжі вищої освіти зі структури вищої освіти Австралії та ввела їх у структуру університетів, що сприяло розвитку корпоративного стилю управління “зверху вниз” та заміні “колегіальних” форм управління в університетах. Крім того, була розроблена модель фінансування відповідно до позиції закладів освіти на основі викладацької та науково-дослідної діяльності. Таким чином, Австралія стала однією з перших країн, що здійснили реструктуризацію з метою залучення абітурієнтів. Результати цих змін зробили цю країну світовим лідером в русі від елітарних до масових початкових систем. У статті наведено аналіз змін, що відбулись протягом двадцятого століття та зроблено висновок про те, що зміни в урядовій політиці Австралії та попит населення вплинули на структуру вищих навчальних закладів Австралії. Було зроблено висновок про те, що зростання попиту з боку австралійського населення і бізнесу, зробило найбільший вплив на характер університетів, сприяючи їх зростанню та впливаючи на зміст курсів, які вони пропонують.

Ключові слова: вища освіта, сектор вищої освіти, Австралія, історія, розвиток, інтернаціоналізація.